

Bilagshæfte til bet. o. lovf. vedr. kommunal udligning m.v.

luxus i krisetider, for dyre at drive, og påstanden, at de favoriseres med tilskud.

Bortset fra, at spørgsmålet om en skoles værdi aldrig kan opgøres økonomisk, mener jeg, kritikken af de lovbundne tilsvare til de private skoler alene bør dreje sig om forholdet til staten og til de kommuner, der har fordel af et stort tilsvare pr. privatskoleelev.

Men først en redegørelse:

Da folkeskolereformen og bloktilskudsfinansieringen af de kommunale og private grundskoler indførtes i 1975, blev det pålagt de private grundskolers hjemstedskommuner at indbetale et beløb til staten for hver elev, der bliver undervist i de private grundskoler i kommunen. Det skulle modsvare en skønmæssig besparelse ved færre elever i kommuneskolerne.

Dette beløb blev fastsat til 65 pct. af de 85 pct. statstilskud til de private grundskolers tilskudsberettigede udgifter, hvilket svarer til ca. 55 pct. af hele udgiften.

I 1975 var der ca. 48.000 private grundskoleelever, og der indbetaltes af hjemstedskommunerne ca. 4.800 kr. pr. elev, på landsplan i alt 230 mill. kr.

Dette beløb overførtes efter forhandling med bl.a. Kommunernes Landsforening til bloktilskudspuljen.

»Hjemstedskommunerne« forøgede altså denne pulje med 230 mill. pristalsregulerede kroner, som svarer til 494 mill. kr. i 1983.

De pågældende kommuners tilsvare mildnedes derved, at bloktilskudspuljens forøgelse kom dem selv til gode i forhold til deres beregnede andel af puljen.

Det er min bestemte opfattelse, at dette lovbundne tilsvare er urimeligt højt og kun sjældent vil kunne modsvares af en tilsvarende besparelse i folkeskolen som følge af fritagelse for undervisning af privatskoleelever i kommunen. Det drejer sig mest om landkommuner med små kommuneskoler og små klassekvotienter, hvor der tit er plads i klasserne til friskolernes elever. Samtidig betød det forhold, at det lovbundne tilsvare indgik i bloktilskudspuljen, at der opstod en særfordel for de kommuner, hvis andel af bloktilskuddet er større end deres andel af privatskoleelever. Det gælder de fleste bykommuner.

Hvis f.eks. en kommune i 1975 havde en andel af bloktilskuddet på 2 pct. og en andel af privatskoleelever på 1 pct., ville den af de

i alt indbetalte 230 mill. kr. modtage 4,6 mill., men kun indbetale 4.800×480 elever (1 pct.) = ca. 2,3 mill., altså modtage netto ca. 2,3 mill. kr. for at være fri for at undervise 480 privatskoleelever. Med pristalsregulering ville nettofortjenesten i 1983, hvor tilsvaret er 10.310 kr. pr. elev, være ca. 4,9 mill. kr. i det nævnte eksempel.

– Hvad nu med statens stilling i dette puslespil om (den stærkeres) magt?

Ja, for de omtalte 48.000 privatskoleelevers vedkommende betaler staten altså som forud for ordningen ca. 85 pct. af de private grundskolers tilskudsberettigede udgifter.

– Men det er kun den første og mest uskyldige del af historien: I de forløbne 7 år er antallet af private grundskoleelever steget med ca. 13.000 til ca. 61.000 elever i alt.

For disse 13.000 elevers vedkommende har staten imidlertid ikke ladet hjemstedskommunernes tilsvare indgå i bloktilskuddet, så den reelle slutfinansiering for disse elevers vedkommende er 30 pct. fra staten, 55 pct. fra hjemstedskommunen (65 pct. af de 85 pct.) og 15 pct. fra forældrene.

Ingen af os, der førte forhandlingerne med ministerierne i 1975, fik så meget som tilhvi-sket, at et fremtidsvendt finansierings- og fordelingssystem ikke skulle omfatte nytillgang af privatskoleelever.

For at sige det mildt: en temmelig smart måde at forhandle på. – Tilgangen af privatskoleelever fra 1975 til 1982 dækker over en fremgang i børnehaveklasse + 1.-7. klasse på ca. 40 pct. og en tilbagegang i 8.-10. klasse på ca. 20 pct.

Det er de private realskoler, der tit er beliggende i lidt større byer, som har haft tilbagegangen, og de typiske friskoler, der er langt stærkest repræsenterede i landkommuner med svagt skattegrundlag, som har haft den store tilgang.

Det er den samme kommunetype, som har mange små og økonomisk trængte kommuneskoler. Især i de tilfælde, hvor både de små kommuneskoler og friskolerne er beliggende i kommunens små bysamfund i hinandens nærhed, gør friskolernes fremgang de små kommuneskoler endnu dyrere ved at svække deres elevgrundlag. Med den totale stagnation i befolkningstilvæksten, især i landkommunerne, i de senere år og den nu meget forstærkede elevtilbagegang som hel-